

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รถยนต์ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ซึ่งทุกสาขาอาชีพจะต้องข้องเกี่ยวกับรถยนต์ เพราะไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมติดต่อกับค้าขายหรือใช้ในการท่องเที่ยว เรียกว่าเป็นปัจจัยที่ห้าซึ่งมีความสำคัญรองจากอาหารที่อยู่อาศัยเครื่องนุ่งห่มยารักษาโรคหากแต่ว่าฐานะของคนในสังคมไม่เท่าเทียมกันแม้ว่ารถยนต์มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตเพียงใดไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวในสังคมจะสามารถซื้อรถยนต์ได้ หากจะซื้อรถยนต์อาจต้องมีการเก็บหอมรอมริบเพื่อให้ได้รถยนต์มาใช้ประโยชน์ซึ่งการใช้ประโยชน์จากรถยนต์ดังกล่าวนี้ย่อมคาดหวังว่ารถยนต์นั้นจะสามารถใช้งานได้อย่างปกติไม่ชำรุดบกพร่องและมีความปลอดภัย

การซื้อขายรถยนต์ในปัจจุบันนี้ โดยทั่วไปแล้วจะอยู่ในรูปแบบของการเช่าซื้อ กล่าวคือ ผู้ซื้อรถยนต์จะทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์กับผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งสัญญาเช่าซื้อที่นิยมนำมาใช้กันจะมีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูป และไม่มีข้อกำหนดแบบของสัญญาเช่าซื้อไว้โดยเฉพาะ เนื่องจากประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยข้อสัญญาเรื่อง ให้ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2561 ก็กำหนดเพียงข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญที่ต้องมีในสัญญาเช่าซื้อเท่านั้น และในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ก็ไม่ได้แสดงวิธีการคำนวณอัตราดอกเบี้ยอย่างละเอียด อีกทั้งในข้อตกลงสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ในเรื่องความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องก็มีลักษณะเป็นกฎหมายปิดปากที่ผลักภาระไปให้แก่ผู้เช่าซื้อ โดยผู้เช่าซื้อไม่สามารถยกข้อต่อสู้ขึ้นต่อสู้กับผู้ให้เช่าซื้อได้เลย ซึ่งเมื่อผู้เช่าซื้อไม่สามารถยกข้อต่อสู้ดังกล่าวมาได้แย่งได้แล้ว ย่อมส่งผลกระทบไปถึงความรับผิดชอบของผู้รับประกันซึ่งต้องยอมรับในข้อสัญญาปิดปากดังกล่าวด้วย

โดยทั่วไปในเรื่องความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนจะเป็นผู้ซื้อหรือผู้บริ โภค ซึ่งภาครัฐจะเข้ามาดูแลเมื่อเกิดเป็นปัญหาขึ้นแล้วหรือมีการออกสื่อออนไลน์ให้เห็นข่าวกันครึกโครม ซึ่งในปัจจุบันหากมีปัญหาเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวขึ้น ทางผู้เสียหายมักจะต้องไปร้องเรียนหรือขอความช่วยเหลือจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปัญหาที่เข้ามาให้ภาครัฐต้องให้ความช่วยเหลือนั้นในแต่ละวันมีเป็นจำนวนมาก

จึงทำให้เรื่องที่ร้องเรียนอาจได้รับการเยียวยาไม่ทันทั่วถึง และอาจทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายเป็นมูลค่าที่สูง สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการเช่าซื้อรถยนต์นั้น ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะเข้ามาคุ้มครองในเรื่องดังกล่าว แต่ใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ส่งผลให้การเยียวยาแก้ไขปัญหาไม่ตรงประเด็นและไม่มีประสิทธิภาพเท่าใดนัก ซึ่งกฎหมายดังกล่าวประกอบด้วย

1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่นำมาใช้บังคับกับสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ได้แก่ หมวดว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา โดยนำมาใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวกับการเกิดสัญญา การแสดงเจตนาของคู่สัญญา การตีความสัญญา ผลของสัญญา การบอกเลิกสัญญา และการผิดสัญญา¹

2) พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 หากพิจารณาฐานะของคู่สัญญาในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์แล้ว จะเห็นได้ว่า คู่สัญญาสองฝ่ายจะมีฐานะไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากผู้เช่าซื้อจะมีอำนาจในการเจรจาต่อรองน้อยกว่าผู้ให้เช่าซื้อ นอกจากนี้สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ยังถือเป็นสัญญามาตรฐานและสัญญาสำเร็จรูปประเภทหนึ่งเพราะเป็นสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือกว่า ย่อมเป็นผู้กำหนดเนื้อหาสาระของสัญญาหรือข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้เป็นการล่วงหน้า โดยผู้เช่าซื้อไม่มีอำนาจในการเจรจาต่อรอง เช่นนี้ หากว่าข้อสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ได้เปรียบผู้เช่าซื้อเกินสมควร ข้อสัญญาดังกล่าวย่อมถือเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในกรณีเช่นนี้กฎหมายกำหนดให้สัญญามีผลใช้บังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น²

3) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เนื่องจากธุรกิจประเภทนี้เป็นขายสินค้าและให้บริการย่อมต้องมีลูกค้าหรือผู้บริโภคเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ในกรณีนี้ลูกค้าหรือผู้บริโภคจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการโฆษณาสินค้าที่อาจเกินจริง การปิดฉลากสินค้า หรือการกำหนดให้ธุรกิจใดเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา เป็นต้น³

จากข้อจำกัดของกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาผลกระทบจากการเช่าซื้อรถยนต์ไม่ทันทั่วถึง ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการเช่าซื้อรถยนต์ในประเทศไทยอย่างยิ่ง ดังนั้น เพื่อให้ผู้เสียหายจากการเช่าซื้อรถยนต์ได้รับการเยียวยาและช่วยเหลือ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องดังต่อไปนี้

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมวดว่าด้วยนิติกรรมสัญญา.

² พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540.

³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522.

1) หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการทำสัญญาเช่าซื้อ

การทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์นั้น ในปัจจุบันกฎหมายที่ใช้บังคับได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่เคารพความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพในการแสดงเจตนาที่ยอมให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันได้ตราบเท่าที่ข้อตกลงนั้นไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่พินวิสัยและไม่ขัดต่อกฎหมาย อนุสัญญาใดก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวก็ยังมีข้อยกเว้นความรับผิด โดยให้ออกาสผู้ซื้อและผู้ขายตกลงความรับผิดกันโดยเสรี ดังนั้น เกี่ยวกับเงื่อนไขและความรับผิดของคู่สัญญา หากผู้ให้เช่าซื้อทำสัญญาเอาเปรียบผู้เช่าซื้อใหม่ เพราะผู้เช่าซื้อใหม่ไม่รู้กฎหมายและการเขียนถ้อยคำในสัญญา เนื่องจากเป็นการใช้ภาษากฎหมายที่เข้าใจยากส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อรถยนต์ใหม่

2) การผิดสัญญาและการบอกเลิกสัญญา

การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อและการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนของผู้ให้เช่าซื้อ สัญญาเช่าซื้อที่ผู้ให้เช่าซื้อใช้นั้นแทบทุกรายมีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งผู้เช่าซื้อแทบไม่มีอำนาจต่อรองรายละเอียดที่จะระบุไว้ในสัญญาเช่าซื้อกับผู้ให้เช่าซื้อ ทำให้รายละเอียดสัญญาในบางข้อค่อนข้างเอื้อประโยชน์ต่อผู้ให้เช่าซื้อ เช่น สิทธิของผู้เช่าซื้อ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อเป็นฝ่ายบอกเลิกสัญญาโดยยังมีได้เป็นผู้คิดนัดไม่ถือว่าเป็นฝ่ายผิดสัญญา และได้มีการส่งมอบรถยนต์ใหม่ที่เช่าซื้อให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อแล้ว ผู้เช่าซื้อจะต้องเป็นรับผิดในค่าขาดประโยชน์จากการใช้รถยนต์ใหม่ ดอกเบี้ย เบี้ยปรับ และค่าเสียหายอื่น ๆ อันมิได้เกิดขึ้นเพราะความผิดของฝ่ายผู้เช่าซื้อ

3) ความรับผิดและการเยียวยา

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองผู้บริโภคผู้เช่าซื้อรถยนต์ หากเกิดปัญหาจึงต้องใช้กฎหมายทั่วไป ได้แก่ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการละเมิด มาตรา 420 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติไว้อย่างกว้างในการรับผิดจึงทำให้มีความยากในการพิสูจน์ความรับผิดและค่าเสียหาย นอกจากนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 472 เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่กล่าวว่า เพียงแต่ทรัพย์ชำรุดบกพร่องนั้น ไม่ทำให้ผู้ขายต้องรับผิดเสมอไป ผู้ขายต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องต่อทรัพย์สินที่ขายต่อเมื่อความชำรุดบกพร่องนั้นต้องถึงขนาดที่ทำให้ทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นเสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ตามปกติหรือประโยชน์ที่มุ่งหมายตามสัญญา หากว่าความชำรุดบกพร่องนั้นไม่ถึงขนาดให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ตามปกติ หรือประโยชน์ที่มุ่งหมายตามสัญญาแล้วผู้ขายไม่ต้องรับผิด

ในประเด็นดังกล่าวนี้ แม้ว่าประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2561 โดยกำหนดแบบของสัญญาเป็นสาระสำคัญและเงื่อนไขของสัญญาเช่าซื้อไว้ตามที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเห็นว่าจะทำให้

เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค ได้แก่ สัญญาเช่าซื้อจะต้องมีข้อความแสดงถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ เช่น สิทธิการบอกเลิกสัญญา สิทธิเรียกร้อง ค่าเสียหาย สิทธิการเรียกดอกเบี้ย เป็นต้น แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้ครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นและมุ่งคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ถูกเอาเปรียบดังกล่าวก็ตาม ในส่วนราคาทรัพย์สินที่แท้จริงซึ่งให้เช่าซื้อและผลกำไรจากการให้เช่าซื้อ ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญที่จะทำให้ศาลทราบข้อเท็จจริงอันจะนำไปสู่การใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและใกล้เคียงกับความเสียหายที่แท้จริงนั้น ประกาศดังกล่าวกลับมิได้กำหนดไว้ให้เป็นส่วนหนึ่งของแบบของสัญญา ดังนั้น การที่รัฐมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาการเอาเปรียบในการทำสัญญาเช่าซื้อตลอด ด้วยการออกประกาศให้ครอบคลุมถึงธุรการให้เช่าซื้อดังกล่าว แต่ก็ยังมีได้ก่อให้เกิดหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อที่สมบูรณ์ชัดเจน และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อมากกว่าที่เป็นอยู่เดิม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อตัวจำเลยและสังคมโดยรวม ตลอดจนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว การวิจัยในครั้งนี้ จึงได้ศึกษาถึงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการทำสัญญาเช่าซื้อเหตุบอกเลิกสัญญาความรับผิดชอบและการเยียวยา เพื่อนำไปสู่ให้การร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการการทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ โดยศึกษากฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นแนวทาง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เช่าซื้อรถยนต์
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อรถยนต์ของประเทศไทย และต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักกฎหมายของต่างประเทศ และกฎหมายประเทศของประเทศไทย ในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายเพื่อการบังคับใช้กับสัญญาเช่าซื้อรถยนต์
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายเพื่อการบังคับใช้กับสัญญาเช่าซื้อรถยนต์

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เช่าซื้อรถยนต์โดยเฉพาะ ทำให้ต้องบังคับใช้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายข้อสัญญาไม่เป็นธรรม และกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค แต่ด้วยลักษณะเฉพาะของสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ที่มีกลไกแตกต่างกันกับสัญญาเช่าซื้อทั่วไป การบังคับใช้ตามกฎหมายฉบับดังกล่าวจึงยังไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ระหว่างผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อเกิดความไม่เป็นธรรมหลายประการ เช่น ปัญหาข้อสัญญาไม่เป็นธรรมการรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ การมีอำนาจในการต่อรองทางการตลาดของผู้เช่าซื้อรถยนต์เป็นต้น ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีกฎหมายรองรับเฉพาะสำหรับการเช่าซื้อรถยนต์ เพื่อให้ผู้เช่าซื้อรถยนต์นั้นได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงปัญหาเรื่องมาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ซึ่งกฎหมายและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 หลักกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส เกี่ยวข้อง

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการสืบค้นจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Document) ในส่วนที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 หลักกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายคุ้มครองผู้เช่าซื้อรถยนต์ และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Document) ได้แก่ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ คำพิพากษา ตำรา บทความวิชาการ บทความสัมภาษณ์ วารสาร สิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎีของกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เช่าซื้อรถยนต์
2. ทำให้ทราบมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อรถยนต์ของประเทศไทย และต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส
3. ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบของหลักกฎหมายของต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทย ในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายเพื่อการบังคับใช้ กับสัญญาเช่าซื้อรถยนต์
4. ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายเพื่อการบังคับใช้ กับสัญญาเช่าซื้อรถยนต์